

Гібриди від «Лімагрейн»: перевірку витримано на «відмінно»

Для багатьох українців Туреччина — це така собі туристична Мекка: море (аж три — Чорне, Мармурове й Середземне!), сонце. До того ж вона буквально «начинена» старожитностями, тож є на що подивитися. Ну й, звісно, сервіс високого рівня. Втім, Туреччина нині — одна з тих країн, яка має економіку, що розвивається супертемпами. Дедалі частіше Туреччина входить до світових та європейських рейтингів першості з виробництва тії чи іншої продукції. І сільське господарство країни не виняток. Це — основна галузь економіки Туреччини.

О. Ермоленко

o.yermolenko@univest-media.com

Переконалася в цьому й група журналістів із найближчих аграрних європейських видань (Болгарія, Франція, Румунія, Польща, Україна, Сербія, Греція, Іспанія, Росія та ін.), які відвідали Туреччину на початку липня на запрошення компанії «Лімагрейн». Головним приводом для візиту стала основна олійна культура країни — соняшник, популярність якого серед

турецьких аграріїв останніми роками набуває великого розмаху.

Так, з 2007 р. його виробництво збільшилося практично вдвічі — від 700 тис. до 1,4 млн т, а площі під соняшником сягнули 0,69 млн га. На сьогодні спостерігається тенденція до зростання цих показників, адже збільшується кількість населення країни, і попит на соняшникову олію перевищує пропозицію. Тож не дивно, що найбільші селекційні компанії світу активно працюють у Туреччині. «Лімагрейн»

створила тут своє дочірнє підприємство «Лімагрейн Туреччина» ще 1984 р. і була першою компанією зі світовим ім'ям, яка запропонувала місцевим фермерам гібридне насіння й передові технології його вирощування. Тепер ця компанія — найбільший у Туреччині виробник гібридного насіння соняшнику, який впевнено посідає перше місце в країні за обсягами реалізації гібридів культури (понад 46% ринку). Природні умови Туреччини дають змогу виробляти тут насінний матеріал найвищої якості, тож компанія має і насінний завод (до речі, насіння Тунки, найпопулярнішого гібрида «Лімагрейн», для України виробляє саме цей завод). А найближчим часом компанія побудує вже другий, найбільший в країні, насінний завод. За словами Ченка Сарасоглу, директора «Лімагрейн Туреччина», нинішній завод уже просто не може повністю забезпечити затребувані ринком обсяги насіння.

Журналістам для ознайомлення з планами компанії, з її селекційними програмами та новими продуктами було запропоновано вельми цікаву й

змістовну програму, в якій передбачалися також відвідини насінневого заводу «Лімагрейн Туреччина» (м. Чорлу неподалік від Стамбула), дослідних посівів, а також партнерів компанії — одного з найбільших у Туреччині підприємств із переробки соняшнику «Тракія Бірлік» та фермерського господарства, яке спеціалізується на його вирощуванні.

Для «Лімагрейн» ця культура має стратегічне значення не лише в Туреччині (20% продажів її насіння припадає на соняшник) — за обсягами виробництва та реалізації соняшнику компанія міцно тримає третє місце у світі. І це не межа. За словами Ремі Бастієна, директора «Лімагрейн Європа», у компанії нині доволі амбітні проекти щодо підвищення цієї планки. Так, у планах — активна робота на ринках Іспанії, Аргентини та Індії, налагодження виробництва насіння в Каліфорнії (для цього «Лімагрейн» придбав там один з найбільших виробників соняшнику, фірму EUREKA). Завдяки цьому компанія «Лімагрейн» невдовзі може стати другим у світі виробником насіння цієї культури (а там, дивись, — і першим. У Туреччині вона це вже зробила...). У компанії розуміють: без удосконалення наявних гібридів та створення нових підкорити бажані «вершини» буде доволі складно. Саме тому для поліпшення селекції культури ось уже кілька років «Лімагрейн» є одним із фінансових донорів науково-дослідної програми SOLTIS, яка займається селекцією соняшнику, всебічно вивчає боротьбу з вовчком у посівах культури та підвищення її стійкості до різних природних стресів, створює нові гібриди. Починаючи з 1999 р. у рамках цієї програми «Лімагрейн» вивела на ринок чимало стресостійких гібридів з високим потен-

КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ

За кількістю зайнятих (57% населення) сільське господарство залишається найзначнішою сферою докладання праці, а для більшої частини населення — основним джерелом існування. На нього припадає близько чверті ВВП країни, а частка сільськогосподарської продукції в експорті в окремі роки сягає 60%.

У структурі сільського господарства Туреччини провідне місце належить рослинництву (близько 58%), 30% виробленої продукції припадає на тваринництво.

За площею оброблюваних земель (24,9 млн га) Туреччина займає третє місце в Європі. 85% посівних площ зайнято під зерновими культурами. 14% ріллі належить до розряду зрощуваних і зосереджені, в основному в західній частині країни. Пшениця займає 34% оброблюваних земель, ячмінь — 9,5, фрукти — 10,6, олійні культури — 7,6, бавовник — 2,5%. Чимало площ під кукурудзою, цукровими буряками, картоплею, чаєм тощо.

Туреччина входить у першу шістку країн — виробників пшениці. Цією культурою засіяно близько 9 млн га, що порівняно з площами посівів пшениці у Канаді та Австралії. У загальному зборі зернових на частку пшениці припадає нині дві третини. 30% виробництва припадає на пшеницю «дурум», зі збору якої Туреччина посідає друге місце в світі. Останніми роками завдяки впровадженню високоврожайних сортів пшениці та розширенню іригації досить швидко зростає врожайність цієї культури.

Споживання пшениці в Туреччині є одним із найбільших у країнах, які розвиваються: 230 кг за рік порівняно з 50 кг в інших країнах цієї групи. Майже 90% пшениці тут споживають у вигляді хліба, 1% — у вигляді пшеничної каші («булгур») і 2% — у макаронних виробках.

ціалом урожайності, які мають генетичну стійкість до вовчка (більшість гібридів LG (70%) наділені геном стійкості до найпоширеніших семи рас вовчка) та підвищений вміст жирів. Останніми роками селекційна робота компанії (шороку на науковій розробки та створення нових гібридів «Лімагрейн» витрачає 13% коштів від усіх продажів) спрямована на створення потужних посухостійких гібридів зі значно високою врожайністю, стійких проти вовчка та основних хвороб. Важливими напрямками селекційних програм компанії є створення також ранньостиглих гібридів, гібридів із підви-

«Лімагрейн» не просто декларує стійкість своїх гібридів до вовчка та природно-кліматичних стресів — вони на «відмінно» витримують перевірку практикою. Польова демонстрація переконливо це довела: абсолютно чисті посіви, добре розвинені рослини — і це в умовах жорсткої посухи (а ще за кілька днів до візиту журналістів на полі пройшла жахлива злива з градом).

І ПРО КОМПАНІЮ

«Лімагрейн» — насіннева компанія № 1 в Європі та № 4 у світі. Основа бізнесу «Лімагрейн» — селекція сільськогосподарських культур. Контроль усіх процесів від досліджень до збуту дає можливість компанії пропонувати клієнтам високоякісне насіння, яке відповідає вимогам споживачів і розвитку ринку в різних країнах. Компанія «Лімагрейн» започаткувала свою історію в Європі 1942 р., коли у Франції вперше з'явився Кооператив із продажу сортового насіння у Центральному Масиві. Його створили 600 фермерів. Пізніше, 1965 р., кооператив отримав свою сучасну назву, «Лімагрейн», і в асортименті вперше з'явилось гібридне насіння кукурудзи. Гібрид кукурудзи ЛГ11 тривалий період був лідером у Франції. Поступово, крок за кроком, «Лімагрейн» приєднав до себе всесвітньо відомі овочеві насінневі компанії, виробників борошна, і тепер у складі одного холдингу виробляють ще й хлібобулочні вироби. Філії компанії відкрито в 41 країні, в них працюють понад 8,6 тис. співробітників. Річний оборот за останній маркетинговий рік становив майже 2 млрд євро. Співробітники компанії пишаються тим, що їхнє підприємство є сільськогосподарським кооперативом, який об'єднує понад 3,5 тис. акціонерів. Тобто власники компанії — фермери, які водночас є й споживачами продукції «Лімагрейн». Мабуть, саме це й визначає напрями діяльності компанії... Адже тим, хто сам працює на землі, «видніше», чого потребує решта фермерів...

Компанії групи «Лімагрейн» продають свою продукцію у понад 140 країнах світу у власних філіях і з допомогою партнерів-дистрибуторів. У 2009 р. і було відкрито філії в Україні та Росії, які представляють насіння польових культур під брендом LG.

Торгова марка LG є історичною й стратегічною для соняшнику, кукурудзи та ріпаку. Clause, Vilmorine — відомі овочеві бренди. «Лімагрейн» — визнаний європейський лідер із виробництва насіння силосної кукурудзи та зернових культур і третій у Європі з виробництва насіння соняшнику й ріпаку.

Левент Бормалі — не зовсім типовий турецький фермер: він обробляє понад 400 га землі (в той час, як середній розмір земельної ділянки у Туреччині — 40–60 га). Вирощує пшеницю (середня врожайність 55–60 ц/га), ячмінь, ріпак і багато соняшнику (90 га).

щеним вмістом олеїнової кислоти та толерантних до дії гербіцидів (тих, що можна використовувати у виробничій системі Clearfield®). Такі гібриди вже представлено на всіх важливих «соняшникових» ринках планети, зокрема і в Україні (Тунка, Голдсан, ЛГ 5550, ЛГ 5580, ЛГ 5451 ХО КЛ (високоолеїновий) та ін.).

■ **Та селекціонери «Лімагрейн» не зупиняються на досягнутому** — компанія виводить на ринок лінійку абсолютно нових гібридів під брендом SUNEО®. Вони вирізняються з-поміж інших тим, що поєднують у собі генетичну стійкість до семи рас вовчка та толерантність до гербіцидів технологій Clearfield®/ Clearfield® Plus. (Clearfield® Plus — це удосконалена технологія Clearfield® з використанням найефективніших композицій гербіцидів,

що дає змогу застосовувати їх у менших дозах за гнучкішим терміном внесення). Ці характеристики дають можливість повністю контролювати вовчок протягом усього вегетаційного періоду, а за умов вчасного використання гербіцидів Clearfield®/ Clearfield® Plus — і широкої низки бур'янів. Завдяки таким властивостям, а також тому, що рослини цих гібридів мають дуже потужну кореневу систему, вони стійко протистоять посузі. Як наслідок, гібриди SUNEО® розвиваються краще, а їхня врожайність перевищує врожайність інших гібридів Clearfield® на 0,4–2 ц/га. Тож гібриди SUNEО® практично універсальні, й фермер, який їх використовує, уникає додаткових технологічних операцій, а отже, економить час і кошти на гербіцидах та поливі, а найголовніше — вирощує гарантовано високі врожаї якісного насіння. З 2015 р. гібриди SUNEО (ЛГ 5542 КЛ, ЛГ 5631 КЛ+, ЛГ 5661 КЛ) будуть доступними й українським фермерам.

Лінійку практично всіх гібридів соняшнику, створену в компанії «Лімагрейн» для вирощування в умовах помірного клімату з характерними для нього посушливими періодами, було продемонстровано на дослідному полі (як добре відома Тунка, так і «новачки» — гібриди SUNEО®). Побачене приємно вразило відвідувачів: абсолютно чисті від бур'янів та вовчка посіви (у Туреччині близько 62% (!) усіх посівів соняшнику уражено вовчком) з добре розвинутими в умовах посухи рослинами (грунт більше нагадував вкритий порепаним асфальтом майданчик, ніж поле, з тріщинами, в які спокійнісінько входила долоня здоров'я!). Тож можу сказати: «Лімагрейн» не просто декларує характеристики своїх гібридів, вони на «відмінно» витримують перевірку практикою.

Це підтвердив і фермер Левент Бормалі, який серед усіх запропонованих на

у Туреччині «Лімагрейн» вирощує чималу кількість насіння, яке поставляє до багатьох країн світу, у т. ч. і до України. На дослідних полях компанія проводить копійку селекційну роботу, результатами якої користуються тисячі агропривибників по всьому світу. На наукові розробки та дослідження компанія щороку витрачає 13% від обсягу продажів (у 2013 р. це становило 188 млн євро!).

ринку Туреччини гібридів соняшнику віддає перевагу гібридам LG. Його улюбленець — гібрид Тунка, який завдяки своїй пластичності до умов вирощування та стійкості до посухи й вовчка демонструє стабільну врожайність (середня — 25 ц/га). Звісно, цей гібрид здатний на більшу врожайність... та це залежить від технології його вирощування (нічого погано не хочу сказати про агрономічну майстерність Левента, проте, мені здалося, що наші фермери

Ремі Бастієн, директор «Лімагрейн Європа» (у центрі), Ченк Сарасоглу, директор (праворуч), та Мустафа Ялсин, менеджер з маркетингу, «Лімагрейн Туреччина»

Аднан Текче, директор кооперативу «Тракія Бірлік»:

— Кооператив «Тракія Бірлік» було засновано у 1966 р. На той час він об'єднував 2103 члени. Сьогодні наше підприємство — найбільший «соняшниковий» оператор Туреччини, за рік ми виробляємо понад 300 тис. т насіння соняшнику (25–30% всієї турецької «семечки»). Олієжирові заводи кооперативу (Текірдаг та Каракабей) — найбільші у Туреччині.

краще знаються на вирощуванні соняшнику...). Під час спілкування з турецьким фермером було помітно, наскільки він довіряє компанії, адже «Лімагрейн» не лише постачає йому насіннєвий матеріал, а й допомагає у вирощуванні врожаю та його реалізації.

Левент Бормалі, як і більшість фермерів Східної Фракії (регіон на схід від Стамбула, де вирощують левову частку турецького соняшнику), здає насіння на завод давнього партнера «Лімагрейн Туреччина», а саме кооперативу «Тракія Бірлік», який об'єднує 48 кооперативів, де працює понад 59 тис. фермерів. «Тракія Бірлік» виробляє насіння, продає його, переробляє та водночас є одним із співзасновників «Лімагрейн Туреччина». На сьогодні олієжировий завод кооперативу в містечку Текірдаг — найбільше підпри-

ємство Туреччини з переробки соняшникового насіння. Тут за рік переробляють понад 180 тис. т продукту. Виробляють на підприємстві олію, маргарин, майонез та корми для тварин. Аднан Текче, директор кооперативу «Тракія Бірлік», який влаштував для журналістів цікаву екскурсію заводом, теж дуже тепло говорив про «Лімагрейн» як про надійного ділового партнера з відмінним сервісом та високоякісними продуктами (це раз наголошу: більшість постачальників сировини для заводу вирощують саме гібриди компанії «Лімагрейн»).

Звісно, за посівними площами соняшнику та обсягами виробництва Туреччина дуже поступається Україні. Й природні умови наших країн хоч і схожі, та все-таки різні. Але це не заважає компанії «Лімагрейн» пропонувати аграріям Туреччини, України й багатьох країн світу саме ті гібриди соняшнику, які здатні максимально реалізувати свій потенціал у різних агрокліматичних умовах. Побачене в Туреччині ще раз підтверджує: це не просто слова, це — реальність. Відмінна селекція, висока якість виробництва насіння, знання потреб своїх клієнтів і величезна відповідальність за результати своєї діяльності — ось складові успіху «Лімагрейн» у Туреччині та в цілому світі. Саме за це турецькі аграрії віддали свої голоси «Лімагрейну», саме за це дедалі більше українських рільників теж голосують за «Лімагрейн»... А компанія віддає їм за довіру перевірені високоякісні новими гібридами сільгоспкультур, які гарантовано дають господарю високі прибутки...